

מדת בדת

לע"נ הגה"ק רבי אליעזר בן
רבי ברוך האגר זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 155 פרשת מטות מסעי תשע"ה

שיעון חזק חזמי נודר קצרו

נדריים נד-ס

בשר מליח, ועוד שנינו שאם הקיז דם לא יאכל חלב גבינה ביצים שחליים ועופות ובשר מליח, ויש לומר שניתן לאכול עופות אחר הקזה ע"י שליטה, אביי אומר שהברייתא של נודר מבשר מדברת באדם שכואבים עיניו שדגים קשים לעיניים, אך קשה ששמואל אמר שדגים טובים למחלת העיניים והסימן לכך האותיות נ' ס' ע' שנון שהוא דג הוא סם לעין, ויש לומר שרק בסוף החולי הוא טוב לעין.

דף נה משנה לר"מ הנודר מדגן נאסר בפול המצרי יבש ולחכמים נאסר רק בה' מיני דגן, לר"מ הנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים והנודר מדגן נאסר בכל מלבד פירות אילן וירק. גמרא משמע במשנה שבדגן כלול כל מה שנאסף כדגן, ורב יוסף מקשה מהפסוק וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה לרוב שתקנו מעשר בכל הדברים, ואם כולל הכל א"כ ממילא חייב בכל הדברים, אמר אביי שתקנו מעשר גם בשאר פירות וירק.

ר' יוחנן אומר שלכו"ע הנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים, וכן כתוב בברייתא שכולם שוים שהנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים, והחידוש הוא שלא נאמר שלשון תבואה כוללת את כל המינים, והקשה רב יוסף מהפסוק הנ"ל וכפרוץ הדבר וכתוב בסוף וכל תבואת שדה לרוב, משמע שהכל בכלל תבואה, ויש לומר שסתם תבואה זה רק ה' מינים אך כשכתוב תבואת השדה זה כולל הכל.

מר שמואל כתב בצוואתו שיתנו י"ג אלפי זוז מעללתא של נהר פניא, ורבא שלח לרב יוסף מה כלול בזה אמר לו ששנינו בברייתא שהנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים, ואביי אומר שאמנם תבואה משמע ה' מינים אך עללתא משמע מכל דבר, וכשאמרו את דבריו לרבא אמר רבא שהספק הוא רק בשכר בתים וספינות האם כיון שיש להם פחת א"כ זה לא כלול בעללתא, או כיון שהפחת שלהם לא ידוע זה כלול בעללתא, וכשאמרו את זה לרב יוסף אמר שאם רבא לא צריך אותי מדוע הוא שאל אותי והקפיד עליו וכששמע רבא מכך הגיע אליו בערב יו"כ וראה שמשרתו מוזג לפניו יין, אמר לו רבא תן לי למוזג לו, וכששתה רב יוסף אמר שמזיגה זו היא

דף נד פרק הנודר מן הירק

משנה לת"ק מי שנדר מירק מותר בדילועין ולר"ע אסור, אמרו לר"ע שאם אדם שולח להביא לו ירק השליח אומר שמצא רק דילועין משמע שזה לא ירק, אמר ר"ע שאדרבה הרי הוא לא אומר מצאתי קטניות, אלא שדילועין הם בכלל ירק וקטניות לא, נודר מירק אסור בפול המצרי לח ומותר ביבש. גמרא יש להקשות לר"ע שדילועין הם מין פרי ולא ירק, ועולא מבאר שהוא אמר ירקות קדירה עלי אך ניתן לומר שהוא מתכוון למה שנאכל בקדירה, אלא יש לומר שמדובר שאמר ירק המתבשל בקדירה עלי, ורבנן סוברים שדבר שהשליח צריך להמלך עליו הוא לא נקרא מינו, ור"ע סובר שזה נקרא מינו, ואביי אומר שר"ע מודה שאינו לוקה.

שנינו במעילה שכשעושה השליח שליחותו מעל בעה"ב ואם לא עשה שליחותו מעל השליח, מדייק רב חסדא ממה שכתוב בהמשך שאם אמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד או שאמר לו תן להם כבד ונתן להם בשר מעל השליח, ולר"ע שאומר שדבר שנמלך עליו השליח זה נקרא מינו א"כ גם כבד הוא מין בשר וא"כ ימעל בעה"ב כי עשה שליחותו, א"כ זה לא לדעת ר"ע, אך אביי סובר שגם ר"ע מודה עמוד ב לענין שליחות שזה לא נקרא שעשה שליחותו כי הרי הוא צריך להמלך על זה, ורבא הסכים לדעת אביי.

רשב"ג הוא החולק על ר"ע, ששנינו שהנודר מבשר אסור בכל מיני בשר ובראש ורגלים קנה וכבד ובלב ובעופות, אך הוא מותר בבשר דגים וחגבים, ורשב"ג אומר שנודר מבשר אסור רק במיני בשר ומותר בראש רגלים קנה וכבד ולב ועופות, וק"ו שמותר בבשר דגים וחגבים, וכן אמר רשב"ג שקרביים אינם מין בשר ואוכליהם אינם בני אנוש, ומי שקונה אותם כבשר הוא לא כבני אנוש שבטלה דעתו, אך לכאורה קשה שלת"ק בשר עוף אסור כי השליח עשוי להמלך עליו א"כ גם בשר דגים יאסר שעשוי השליח להמלך עליו, אביי אומר שמדובר בהקיז דם שלא אוכלים דגים אחר הקזה, אך לפ"ז גם עופות לא אוכלים לדברי שמואל שהמקיז ואוכל בשר עוף יפרח לבו כעוף, ושנינו שלא מקיזים על דגים ועופות ולא על

אך מותר לטעון, ואם היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון.

דף נו משנה לר"מ הנודר מבית מותר בעליה ולחכמים עלייה אסורה כבית, ולכו"ע הנודר מעלייה מותר בבית. **גמרא** רב חסדא אומר שמה שכתוב לענין נגעים בבית לרבות את היציע זה לר"מ כי לחכמים שעלייה בכלל בית א"צ פסוק לרבות, ואביי סובר שגם לחכמים צריך פסוק לרבות שלא נאמר שנלמד מהפסוק בבית ארץ אחזתכם שרק המחובר לקרקע נקרא בית ולא העלייה, קמ"ל שגם היא בכלל בית, ומה שאמר רב הונא בר חייא בשם עולא שאם אמר בית בביתי אני מוכר לך יכול להראות לו עלייה, ומשמע שאם אמר בית סתם זה לא כולל עלייה ולכאורה זה כר"מ, ויש לומר שמראהו עלייה הכוונה למעולה שבביתם.

משנה לר"מ הנודר ממיטה מותר בדרגש וחכמים סוברים שדרגש הוא בכלל מיטה ולכו"ע הנודר מדרגש מותר במיטה. **גמרא** עולא מבאר שדרגש הוא מיטה של מזל, ושאלוהו התלמידים שנאמר לגבי ניחום כה"ג שכשמברים אותו כולם מסובים על הארץ והוא על דרגש, ולדברי עולא לא מסתבר שכל השנה לא יושבים עליו ורק עכשיו ישבו עליו, ורבינא דוחה שזה כמו בשר ויין שכל השנה אם רוצה אוכל ואם לא לא אוכל אך בסעודת הבראה אנו נותנים לו בשר ויין, אלא הקושיא היא מדין כפיית המיטות של אבל, שנאמר שלא כופין את הדרגש אלא זוקפים אותו ואם נאמר שזה מיטה של מזל הרי זה נכלל במה שכופים את כל המיטות שבבית, **עמוד ב** אך יש לחלק שזה כמו מיטה שהיא מיוחדת לכלים שא"צ לכפות, אך קשה מדברי רשב"ג שהדרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאליו ואם זה מיטת מזל מה שייך שם קרביטים, וכשרבין הגיע מא"י אמר שהוא שאל את רב תחליפא בר מערבא בשוק של מעבדי עורות מה הוא דרגש והוא פירש לו שזה מיטה של עור, ור' ירמיה מפרש שמיטה מסרגים אותה על גבה, ואילו דרגש מסרגים אותו מגופו, והקשו מבריייתא שאומרת שמיטה ועריסה מעץ מקבלים טומאה ממתני ששפו אותם בעור הדג, ואם סירוג המיטה הוא על גבה מה שייך שיפת עור הדג, אלא גם מיטה מסרגים מתוכה, וההבדל בינה לדרגש שבמיטה מוציאים ומכניסים את החבל בחורים שבעץ, ואילו בדרגש ישנם לולאות בעצי המיטה ומסרגים את החבל בלולאות.

כשל רבא בר רב יוסף בר חמא אמר לו רבא אכן אני הוא, אמר לו רב יוסף לא תשב עד שתפרש לי את הפסוק וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות, אמר רבא שאם אדם שם עצמו כהפקר לכל כמדבר התורה ניתנת לו במתנה, שכתוב ממדבר מתנה, ואז נוחלו קל שכתוב וממתנה נחליאל, וכשנוחלו קל עולה לגדולה שכתוב ומנחליאל במות, אך אם מגביה עצמו הקב"ה משפילו, שכתוב ומבמות הגיא וגם משקיעים אותו בקרקע, שכתוב ונשקפה על פני הישימון, ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו **עמוד ב** שכתוב כל גיא ינשא.

הנודר מדגן נאסר גם בפול המצרי יבש ומותר בלח, ומותר באורז ובחילקא שהיא חטה שנחלקה לשנים וכן כשנחלקה לשלש ולארבע, הנודר מפירות השנה אסור בכל הפירות של השנה אך מותר בגדיים טלאים חלב וביצים, אך אם אמר גידולי שנה עלי נאסר בכל, מי שנדר מפירות הארץ נאסר בכל פירות הארץ אך הוא מותר בכמהים ופטירות, ואם אמר גידולי קרקע עלי נאסר בכל, אך יש להקשות ששינוי שדבר שאין גידולו מן הארץ ברכתו שהכל נהיה בדברו ובכלל זה מלח זמית כמהין ופטירות, ואביי מחלק שהפטירות גדלים על הקרקע אך הם לא יונקים ממנה אלא מהאוויר, ואמנם כתוב דבר שאין גידולו מן הארץ, יש לגרוס דבר שאין יונק מן הארץ.

משנה הנודר מכסות מותר בשק יריעה וחמילה, האומר קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר, וכן אם אמר קונם פשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן, ור' יהודה אומר שהכל לפי הנודר שאם היה טעון והזיע וריחו היה קשה ואמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר להתכסות אך אסור להפשיל לאחוריו. **גמרא** כתוב בבריייתא שהנודר מכסות מותר בשק יריעה וחמילה אך אסור במה שנעשה מעור כגון: פונדא פסיקא סקורטיא וקטבליא ואנפליא ופלניא ומכנסים וכובע, ורבה בר בר חנה מפרש שאסקורטי הוא חלוק של עור, שנינו שמותר לצאת בשבת בשק וסגוס עבה וביריעה וחמילה מפני הגשמים אך לא יצא מפני הגשמים בתיבה וקופה ומחצלת, ורועים יוצאים בשקים וכן כל אדם אך דברו חכמים בהוה שהרועים רגילים בכך.

ר' יהודה אמר שהכל לפי הנודר שאם היה לבוש צמר והצטער בו ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש

ר' יעקב בר אחא אמר בשם רבי שמיטה שנקליטיה יוצאים מספיק לזוקפה בבית האבל, ור' יעקב בר אידי אמר בשם ריב"ל שהלכה כרשב"ג.

משנה הנודר מעיר מותר להכנס לתחומה אך לא לעיבורה, הנודר מבית אסור מהאגף ולפנים. **גמרא** ר' יוחנן אומר שהמקור לכך שעיבור העיר כעיר שכתוב ויהי בהיות יהושע ביריחו, ואין לומר שהוא היה ממש ביריחו כי נאמר שיריחו סוגרת ומסוגרת אלא שהיה בעיבורה, ואין לומר שגם בתחומה זה נקרא שהוא בעיר כי נאמר להדיא בתחום ומדותם מחוץ לעיר.

משמע במשנה שמהאגף של הבית ולחוץ אינו נקרא בית, ורב מרי מקשה שנאמר בנגעים ויצא הכהן מן הבית שאין לומר שהלך לביתו כי כתוב אל פתח הבית, אך אין לומר שיעמוד תחת המשקוף להסגיר כי כתוב מן הבית עד שיצא מן הבית כולו ויעמוד בצד המשקוף להסגיר, אך גם אם הלך לביתו או שעמד תחת המשקוף אם הסגיר זה מוסגר שכתוב והסגיר את הבית מכל מקום, רואים שגם תחת המשקוף אינו כבית, ויש לחלק שלגבי נגע נאמר מן הבית שיצא מהבית כולו.

דף נז משנה אם אמר קונם פירות אלו עלי, קונם הן על פי, קונם הן לפי אסור בחילופיהן וגידוליהן, ואם אמר שאני אוכל ושאני טועם, מותר בחילופיהן וגידוליהם בדבר שזרעו כלה, ובדבר שזרעו אינו כלה נאסר גם בגידולי גידולים, אם אמר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הם על פי קונם הן לפי נאסר בחילופיהן וגידוליהן, ואם אמר שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן וגידוליהם בדבר שזרעו כלה, ואם זרעו אינו כלה נאסר גם בגידולי גידולין, אם אמר לאשתו מה שאת עושה איני אוכל עד הפסח, ומה שאת עושה איני מתכסה עד הפסח אם עשתה לפני פסח מותר לו לאכול ולהתכסות אחר פסח, ואם אמר מה שאת עושה לפני פסח איני אוכל ומתכסה, אם עשתה לפני פסח לא יאכל ויתכסה אפילו אחר פסח, אם אמר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם את הולכת לבית אביך עד החג אם הלכה לפני פסח אסורה בהנאתו עד פסח **עמוד ב** ואם הלכה אחר פסח היא עברה על כל יחל, ואם אמר קונם שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח אם הלכה לפני פסח נאסרה בהנאתו עד החג, אך מותר לה ללכת אחר פסח. **גמרא** לישמעאל מכפר ימא או מכפר דימא היה בצל שעקרו בשביעית ונטעו

בשמינית והוא הסתפק במה שגדלו ממנו רבו על עיקרו וא"כ כיוון שהגידולין התר ועיקרו אסור יבטלו הגידולין את העיקר או לא, ור' אמי לא השיב תשובה, ור' יצחק נפחא פשט לו מדברי ר' חנינא תריתאה שאמר בשם ר' ינאי שבצל תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר, ור' ירמיה או ר' זריקא הקשו שעזב שני דעות בגלל דעה אחת, שר' אבהו אמר בשם ר' יוחנן שנטיעה ילדה עם פירות שהרכיבה בזקינה אסורה גם כשהוסיפה מאתים, ור' שמואל בר נחמני אמר בשם ר' יונתן שבצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור, וכשישמעאל הנ"ל חזר לר' אמי הוא פשט לו מדברי ר' יצחק בשם ר' יוחנן שאם עישר ליטרא בצלים וזרעה כשגדל מעשר מהכל, א"כ רואים שהגידולין בטלו את העיקר, אך יש לדחות שזה רק תומרא להצריך מעשר מהכל,

דף נח אך יש להוכיח מדברי ר"ש שבדבר שיש לו מתירין כגון טבל מעשר שני הקדש וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור לבטל, ובדבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר חלה ערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור, אמרו לו ששביעית אין לה מתירים ולא נתנו חכמים שיעור שהמשנה אומרת ששביעית אוסרת בכל שהוא במינה אמר ר"ש שזה נאמר רק לענין לאכול עד הביעור אך לאכילה אחר ביעור יש שיעור בנותן טעם א"כ רואים שבשביעית הגידולין מבטלים את העיקר, ויש לומר שזה רק לתומרא, אך יש לפשוט ממה שכתוב שבצלים שצמחו מהגשמים אם עליהם שחורים אסורים ואם הם ירוקים מותרים, ור' חנינא בן אנטיגנוס אומר שאם הם נתלשים בעליהם אסורים, וכנגדם מותר במוצאי שביעית ורואים שגידולי היתר מתירים אחר שביעית, אך יש לדחות ששם מדובר שכתש אותם ולכן לא נמשכו הגידולין אחר העיקר, **עמוד ב** אך יש להוכיח ממה ששנו שמי שמנכש עם כותי בחסיות אוכל מהם אכילת עראי ומעשרם בודאות כי לא תוקנו, ור"ש בן אלעזר אומר שאם הוא ישראל החשוד על שביעית מותר במוצאי שביעית א"כ רואים שגידולי היתר מעלים את האסור, ואין לדחות שזה מדובר בדבר שזרעו כלה כי הברייתא מבארת שחסיות הן לוף שום ובצלים, ואין לדחות שמדובר שכתשם כי מדובר בחשוד שלא יטרח בכך, ואין לומר שמדובר בתערובת כי כתוב המנכש משמע גם כשעדיין לא התערב, אך א"כ קשה משם לר' יוחנן ור' יונתן שהחמירו שגידולין לא מבטלים את העיקר,

דף ס אך לכאורה שנינו להדיא שגידולי תרומה הם תרומה, ויש לומר שר' ינאי דיבר על גידולי גידולים, אך גם את זה שנינו שגידולי גידולין הם חולין, ויש לומר שר' ינאי מחדש אפילו בדבר שאין זרעו כלה, אך יש לדחות ששנינו שטבל אסור בגידולי גידולין בדבר שאין זרעו כלה, ויש לומר שר' ינאי מחדש שמה שרבה הגידולין על עיקרו מותר.

פרק קונם יין

משנה אם אמר קונם יין שאני טועם היום אסור רק עד שתחשך, ואם אמר שבת זו אסור בכל השבוע עד אחר שבת, ואם אמר חדש זה אסור כל החודש, ומר"ח שאח"כ מותר, ואם אמר בשנה זו אסור עד ר"ה ומותר מר"ה ואם אמר שבוע זה אסור עד אחר שמיטה ואם אמר יום אחד או שבת אחת או חדש אחד או שנה אחת או שבוע אחד אסור מיום ליום, אם אמר עד הפסח אסור עד שיגיע, ואם אמר עד שיהא אסור עד סוף הפסח, ואם אמר עד פני פסח לר"מ אסור עד שיגיע ולר' יוסי עד שיצא. **גמרא** באמר קונם יין שאני טועם היום אמר ר' ירמיה שצריך שאלה לחכם משחשיכה, ורב יוסף מבאר שגזרו באמר היום משום יום אחד **עמוד ב** ואביי הקשה שיגזרו ביום אחד לאסור למחרת עד שתחשך משום היום, אמר רב יוסף שבאמר היום זה מתחלף עם יום אחד אך יום אחד לא מתחלף עם היום, ואמר רבינא שמרימר אמר לו שאביו אמר בשם רב יוסף שר' ירמיה אסר כי משמעות היום גם יותר מחשיכה והוא סובר כר' נתן שהנודר כאילו בנה במה והמקימו כאילו מקטיר עליה.

כשאמר שבת זו נאסר גם בשבת ולא אומרים שהתכוון רק לימי השבוע ובאמר חדש זה מותר בר"ח שלאחריו ואפילו שהחודש מלא שיש ב' ימי ר"ח והיום הראשון הוא ממלא את החדש הקודם, בכ"ז מותר כי בלשון בני אדם הוא כבר נקרא ר"ח.

הסתפקו באמר קונם יין שאני טועם יום האם הוא כמו היום או כמו יום אחד, ואין לדייק מהרישא במשנתנו שאמר שאני טועם היום שאסור רק עד חשיכה ומשמע שיום זה כיום אחד כי א"כ נדייק מהסיפא שכשאמר יום אחד אסור מיום ליום משמע שבאמר יום זה כהיום, אלא שאין לדייק משם, ורב אשי מדייק מברייתא שאומרת שאם אמר קונם יין שאני טועם השנה אם התעברה השנה אסור בה ובעיבורה.

ור' יצחק מחלק ששביעית שאיסורה הוא בקרקע לכן איסורה מתבטל בקרקע, אך קשה ממעשר שאיסורו בקרקע ואינו בטל בגידולו שכתוב ליטרא מעשר שזרעה בקרקע והשביחה עשר ליטרים חייבת במעשר ובשביעית, ואותה ליטרא שזרעה מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון,

דף נט יש לחלק שחייב המעשר לא תלוי בקרקע אלא הדיגון מחייב במעשר, ורמי בר חמא מביא ראיה ממשנתנו שבדבר שאין זרעו כלה נאסר הנודר ואפילו בגידולי גידולין, ור' אבא מחלק שקונמות שיכול להשאל עליהם הם כדבר שיש לו מתירין ואין בהם ביטול ברוב, אך יש להקשות ששנינו שסאה תרומה שנפלה לפחות מק' של חולין תרקב משמע שאם יש ק' נגדה היא בטלה למרות שיש לתרומה מתירים ע"י שאלה, ויש לומר שמדובר שכבר ניתנה התרומה לכהן שאי אפשר כבר להשאל עליה, אך באותה משנה נאמר שאם היתה טהורה תמכר לכהן משמע שעכשיו היא אצל ישראל, אלא י"ל שמדובר בישראל שהתרומה נפלה לו בירושה מאבי אמו הכהן, אך יש להקשות שכתוב תמכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה א"כ לא מדובר כשהישראל בעלים עליה, אלא יש לחלק שבנדר מצוה להשאל כי ר' נתן אומר שהנודר כאילו במה במה והמקיים את הנדר כאילו הקריב עליה בחוץ, אך בתרומה אין מצוה להשאל, ולכן זה לא נקרא שיש לה מתירין.

כשרבה הביא את דברי ר' יוחנן לעיל שבצל מעושר שזרעו מעשרים גם כנגד מה שזרע, הקשה לו רב חסדא להיכן הלך ההיתר, אמר לו רבה ששנינו שבצל שצמח מגשמים שירדו עליו **עמוד ב** אם עליו שחורים אסורים ואם עליו ירוקים מותרים ולכאורה נאמר בשחורים להיכן הלך ההיתר שבהם, אמר רב חסדא ששם נאסר התוספת אך לא העיקר, אמר רבה א"כ מה הוסיף רשב"ג שהגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור הרי גם ת"ק מודה לזה, אך י"ל שכל המשנה ההיא כרשב"ג ורק כשלא טרח לא נאסר הפטור אך כשטרח לבטל ע"י שזרע בקרקע יודה רשב"ג שבטל ברוב, אך קשה שלגבי ליטרא מעשר טבל שטרח וזרע בכ"ז צריך לעשר ממקום אחר לפי חשבון, ויש לומר שלגבי מעשר נאמר עשר תעשר את כל תבואת זרעך היינו אפילו מה שכבר תוקן שהרי האנשים זורעים היתר ולא איסור.

ר' ינאי התיר בצל כשרבו גידוליו על העיקר משמע שגידולי היתר מבטלים את האיסור,